

memòries de mestres

**Records d'una vida
de professor d'institut
a l'Hospitalet**

Genís Pascual Vives

Memòries de mestre. Records d'una vida de professor d'institut a l'Hospitalet

Genís Pascual Vives

Professor

Com tanta gent, vaig arribar a l'Hospitalet sense saber on anava. L'estiu del 1967 amb la meva dona vàrem llogar un pis als blocs d'en Balañà, en una zona que per nosaltres era com una prolongació del barri de la Bordeta, de Sants, només que a l'altra banda de la Plaça Cerdà, de l'edifici de la Seat i de la fàbrica Pirelli, enmig d'uns terrenys sense edificar. Anar a donar-nos d'alta de l'electricitat i de l'aigua va ser una excursió a un terreny desconegut, llunyà i sense comunicació fàcil. La primera modificació de la Plaça Cerdà i de la Gran Via varen fer encara més inaccessibles aquells blocs des de Santa Eulàlia i des de Sants. Per exemple, per travessar la Gran Via amb un pont precari vàrem esperar fins al 1972. Ara, els blocs anomenats d'Ildefons Cerdà es troben situats entre el Granvia2 i la Ciutat de la Justícia, diversos autobusos ens porten directament a la Plaça de Catalunya de Barcelona i el Carrilet ens comunica amb el centre de l'Hospitalet. A poc a poc, la vida de la nova ciutat ha esdevingut la meva vida.

UNA MICA DE CRONOLOGIA

Treballava com a redactor i cap de sector de l'àrea de "ciències pures" a la Gran Enciclopèdia Catalana fins que es va produir el tancament, el març de 1971, i el consegüent acomiadament dels 113 treballadors. Compaginava llavors la feina amb els treballs a la càtedra d'Astronomia de la facultat de Física de la Universitat de Barcelona on havia estudiat Ciències Físiques i, en quedar-me al carrer, vaig fer de mestre durant un curs a l'escola Gitanjali de Badalona, una escola del CEPEPC (Col·lectiu d'Escoles per l'Escola Pública Catalana) situada en una torre antiga de la part alta de la ciutat, amb alumnes de les famílies del centre de tota la vida. Al curs següent se'm va proposar d'anar a fer classe de matemàtiques a l'Institut Infanta Isabel, a la Verneda, d'on era directora l'Angeleta Ferrer, filla de la Rosa Sensat. L'any següent ja vaig poder fer classes de física i química i m'hi vaig quedar fins al 1977.

Eren els anys de l'inici de les mobilitzacions dels PNN (professors no numeraris), que no gaudíem d'estabilitat en el treball, que ens deixaven signar un contracte cada curs si ens portàvem bé, i que reivindicàvem un contracte laboral en comptes de l'accés al

funcionariat. El 1974 varen començar, però, les oposicions anuals i les consignes varen anar derivant cap a aconseguir la condició de funcionari amb més facilitat i que es tinguessin en compte els anys d'interinatge. Conseqüentment amb aquest gir de les coses, el juliol del 76 em vaig presentar a les oposicions d'agregat de Física i Química al tribunal d'Oviedo, que és el que em va tocar, i les vaig aprovar. El nombre de places estava distribuït de tal manera que, quan em va tocar triar a mi ja no en quedaven a prop de Barcelona, però n'hi havia força a Madrid. Com que l'elecció de la plaça era en directe i en veu alta, vaig optar per un institut que per descomptat desconeixia, però que tenia el nom de Rey Pastor, un matemàtic de Logronyo que havia anat a treballar a l'Argentina i que em sonava. Vaig fugir de noms com el Lope de Vega i d'altres, que em semblava que serien uns centres excessivament grans i que no feien cara d'acollir-me amb gaire entusiasme, cosa que sí que va succeir amb l'institut de Moratalaz. Vaig trigar un any a incorporar-me a la plaça i només m'hi vaig estar un curs. L'alumnat era excel·lent i encara mantinc l'amistat amb bona part dels professors que hi vaig trobar.

Per acabar-ho d'adobar, vaig tenir la "gran sort" que em toqués anar aquell estiu de tribunal d'oposicions a Galícia, on m'hi vaig haver d'estar fins a començament d'agost. Mentrestant, però, vaig demanar una comissió de serveis a algun centre a prop de casa, com varen fer molts dels meus companys d'oposició dispersos per la península i més enllà (a algun li havia correspost una plaça a les Canàries). Estava fart d'avió i d'hotel, tant per a mi com per a la meva dona i els meus fills, i vaig poder triar l'Hospitalet.

I així vaig començar a treballar com a professor de secundària en una ciutat que encara desconeixia força, llavors. Al llarg de vint-i-vuit cursos hi he viscut moltes experiències i hi he conegut molta gent, alumnat, professorat, pares i mares i més. Sense cap ànim d'ésser exhaustiu, vull transmetre algunes de les impressions i circumstàncies que hi he viscut.

ELS BARRACONS DEL "MIXTO 4"

Així, doncs, la calorosa tarda del 3 d'agost del 1978 em vaig plantar davant d'una tanca metàl·lica de l'Avinguda de Vilanova de l'Hospitalet on, juntament amb el conserge de l'escola d'EGB veïna, el Prat de Llobregat, i el flamant nou director del "Mixto 4", en Nemesio Martín, vàrem esperar que arribés un camió estibat de taules i cadires que serien el futur mobiliari del nou institut. I un cop descarregades, ens en vàrem anar de vacances fins al setembre.

A finals d'agost varen donar senyals de vida les dues professores en comissió de serveis que faltaven i, a poc a poc, varen anar apareixent els altres professors i professores que eren nomenats com a interins, així com l'Enric i en Francesc, que varen fer d'ajudant administratiu i conserge, respectivament, durant un parell d'anys.

Només teníem cinquanta mil pessetes de pressupost inicial i així ens disposàrem a organitzar el primer curs, que va començar força tard, ateses les condicions amb què

Mentre vàrem ser als barracons, trèiem cadires per muntar una tarima on s'enfilaven els que representaven l'espectacle. S'havien d'evitar, però, les basses d'aigua que es produïen cada cop que plovia.

ens havíem de moure. Es varen matricular dos-cents vint-i-dos alumnes. No tothom estava d'acord de venir als barracons i el professorat era qui havia de convèncer alumnes i pares que l'institut seria un centre com els altres i que no els faltaria res del que calgués per seguir un curs normal.

L'espai era molt lluny de tot, al costat de les vies, al polígon Gornal, i els alumnes eren primordialment de Pubilla Cases, la Florida i altres barris força allunyats. S'havien adjudicat les places lliures als altres tres instituts als alumnes que hi vivien més a prop i s'havia dirigit al Mixto 4 l'alumnat que no en tenia cap a la vora, amb previsió del futur trasllat al centre de la ciutat. Es va haver d'establir un sistema de transport que recorria els carrers de l'Hospitalet des del carrer Masnou fins a l'Avinguda de Vilanova, recollint a cada una de les parades establertes un grup de nois i noies una mica descontrolats, per portar-los a l'institut i tornar-los al migdia. I a la tarda es repetia el fenomen. De la vida interna dels trajectes amb autobús se'n podria escriure una novel·la, que deixo per a alguns dels supervivents.

Aquella colla de dos-cents alumnes que baixaven amb autobusos i que procedien de les muntanyes, en sentit literal, es dispersaven per les aules prefabricades, al començament amb una mica de recel. Algú tenia la sensació d'anar a un camp de concentració, especialment per les tanques metàl·liques. Les aules pròpiament dites eren més acollidores del que podem pensar a primera vista. A l'hivern hi havia prou calefacció i, sort que no hi vàrem estar a l'estiu, que segur que ens hi hauríem torrat.

L'espai entre els barracons feia de vestíbul, de pati i de camp d'esports. Quan plovia era una piscina i només podíem circular per les voreres prop de les aules. Molt aviat

vàrem comptar amb una capa de sauló que hi va posar l'Ajuntament. Si volíem fer una festa construïem una plataforma força sòlida ajuntant moltes taules dels alumnes. Així vàrem celebrar algunes de les festes durant aquell curs 1978-79 i el primer trimestre del curs següent. La plaça que quedava entre les aules es va convertir més d'un cop en sala de ball on ens esmerçàvem, tant els i les alumnes com els professors, a dibuixar uns passos de ball encara molt clàssics.

LA IMPORTÀNCIA DE L'APA INICIAL

Quan vaig entrar en contacte amb l'institut ja feia força temps que hi havia gent que es movia per aconseguir escola per als seus fills i filles. Durant el curs 1976-77, els pares dels alumnes que havien d'entrar a fer BUP s'aplegaren en la "Coordinadora de Enseñanza" de l'Hospitalet. Però les gestions per fer realitat el nou institut no varen fructificar fins a finals del curs següent. Un cop distribuïts els alumnes del curs 78-79 als tres centres que existien llavors a la ciutat: Torras i Bages, Santa Eulàlia (COPEM) i Bellvitge, sobraven més de dos-cents nois i noies; se'ls va assignar un nou institut que s'havia de construir prop del centre de la ciutat, però calia ubicar-los provisionalment mentre es fessin les obres, que es preveia que durarien un any.

El contacte inicial amb aquelles famílies que feia temps que bregaven per l'escola dels seus fills va ser una mica brusc, ja que els professors nous ens convertíem en els representants de l'administració educativa i, per tant, responsables de la seva manca de previsió. Aquells primers anys i aquella promoció de pares va ser definitivament un gran ajut per poder posar en marxa físicament aquell centre. Les reunions s'eternitzaven i s'avançava a poc a poc, però s'arribava a conclusions i, si calia, un munt de pares i mares s'arremangava com nosaltres i ajudava en tasques, com per exemple, en el trasllat dels barracons al centre nou. També eren bons acompanyants quan havíem de negociar amb l'Ajuntament.

LES VAGUES DEL PRIMER CURS

Igual que les classes s'assemblen les unes a les altres però també poden tenir trets molt dispars, les successives promocions d'alumnes segueixen uns camins força inescrutables. Hi ha, però, alguns factors que poden marcar decisivament tota una promoció. Aquest és el cas de la primera promoció d'un centre. Els més de dos-cents alumnes que varen fer el primer curs als barracons eren els més grans del centre (no hi havia ningú més) i eren nous a un institut de secundària. El curs 1978-79 es va caracteritzar per una forta contestació estudiantil a la nova selectivitat que es volia implantar (El Plan Siguán) i el nostre alumnat va ser un dels col·lectius més actius en contra de l'estructura d'unes proves que no farien fins al cap de quatre anys. Amb una fe digna d'uns neòfits, varen muntar assemblees, elegir delegats, assistir a les coordinadores i estar-se tres setmanes de vaga "indefinida". El professorat donava suport a aquelles protestes, encara que era només vaga d'alumnes, però

vèiem amb una certa angoixa com la vaga s'allargava força. El final, però, no va ser pas gaire traumàtic i, tot i que les posicions de les autoritats acadèmiques no es varen moure gairebé gens, varen acabar amb una sensació de feina feta, no pas d'haver perdut el temps.

UNA PROMOCIÓ EXCEPCIONAL

Aquesta promoció va tenir des del primer moment la convicció d'una cosa única, de ser un grup privilegiat. Durant els quatre anys varen ser sempre "els més grans del cole". Des d'una certa sensació de desprotegits i maltractats fins al convenciment que podien i havien de seguir endavant en un món que desconeixien però que poc a poc s'anaven creant. Varen passar quatre anys junts, amb sentit de pertinença al grup, distribuint-se segons els cursos i assignatures fins arribar a COU i fer la selectivitat. L'Institut va presentar 81 alumnes i varen aprovar tots aquelles proves contra les quals havien lluitat quatre anys abans.

No es pot dir que l'èxit o no d'una escola siguin només els resultats acadèmics, però d'aquella primera promoció en varen sortir força universitaris que han acabat essent advocats, economistes, un geòleg, historiadors, infermeres i cinc metges. Aquella colla de fills i filles de treballadors pertanyents a un estrat social més aviat humil, formaven part d'unes famílies que havien vingut a viure a l'Hospitalet poc temps abans que jo, sovint de molt més lluny, i que varen lluitar perquè els seus fills tinguessin la possibilitat d'estudiar. La unió entre ells ha portat que encara es trobin per fer un sopar anual, com aquest any en què celebraren gairebé tots el seu 50è aniversari, quan s'aplegaren uns 70 ex alumnes, una bona xifra del quasi centenar que mantenen contactes via e-mail i la pàgina de facebook.

La forta identificació amb el centre on s'ha estudiat especialment els estudis secundaris, per l'edat en què es fan i els trasbalsos fisicoemocionals que es viuen, no pot ser privatiu d'un sol grup privilegiat. La segona promoció es reconeix a ella mateixa com una promoció amb unes característiques també especials. Ells també varen estrenar l'edifici del carrer de Cobalt i varen viure aquells seus quatre anys força units. I la tercera també. Un cop, però, entrat en la rutina de seguir curs darrere curs, ja s'identifica més el grup-classe que el grup-promoció, especialment perquè alguns membres s'hi afegeixen més tard o bé repeteixen curs.

EL NOM DEL CENTRE

Un cop arribats al nou edifici s'havia de donar nom al "Mixto 4". Hi havia hagut converses amb representants de l'ajuntament i, finalment va arribar el moment en què el claustre es pronunciés. La proposta genèrica era triar el nom d'una persona, vinculada al nostre àmbit cultural i viu. Es descartava posar-li un nom geogràfic. Varen sortir set noms: Mercè Rodoreda, Geògraf Pau Vila, Joan Miró, Gabriel Ferrater, Sal-

vador Espriu, Joan Coromines i Francisco Candel. No va durar gaire la discussió en aquella reunió del professorat i, a l'hora de votar, ja es va veure que hi havia hagut converses prèvies que ens varen facilitar la tasca de triar ràpidament el nom de Mercè Rodoreda.

La rebuda que va fer l'escriptora a la delegació de centre que la va visitar al seu pis del carrer de Balmes, a Barcelona, va ser senzilla i d'acord amb la debilitat que tenia ja en aquells moments. Va acceptar que poséssim el seu nom al nou institut, però no va mostrar-se disposada a trencar el seu ritme diari que no li permetia sortir gaire de casa. Al cap d'un dies ens va dirigir una carta on ens encoratjava a professors, alumnes i pares, a seguir aquesta tasca "per donar una bona educació als seus fills. Els alumnes estudiosos d'avui seran els dirigents de demà."

Mentrestant, l'edifici es va anar poblant amb les noves generacions d'alumnes. Quan era buit, el tercer pis sense alumnes va ser com unes golfes on anaven a amagar-se a hores mortes. També va ser el cau on grups d'alumnes s'entretenien a "fer parlar el got", en unes sessions iniciàtiques. Els més impressionables s'ho passaven força malament.

COTLLIURE I LA TOMBA DE MACHADO

Als primers temps era força difícil organitzar alguna sortida fora del centre per la complexitat de trencar horaris i assignar prou professors acompanyants. Tot i això, vàrem fer una excursió a Collserola, a la zona de Vallvidrera i, el curs següent, una excursió més llarga, de tot un dia, al Montseny. Ara bé, l'excursió que va marcar molts alumnes va ser el viatge a la tomba d'Antonio Machado a Cotlliure, al Vallespir l'any 1980. De moment tot semblava com una excursió normal, a l'autocar, animats i cantant. En el moment de passar la frontera, es va produir un silenci que va acompanyar el policia que va pujar a l'autocar i va reclamar els papers. Un cop vàrem arrancar de nou, es va produir un crit generalitzat. Per la gran majoria, aquella era la primera vegada que travessaven una frontera i es varen sentir una mica més lliures de cop. Com que estava tot força preparat, la visita a la casa-fundació i les lectures que es varen fer davant la tomba del poeta varen comptar amb la col·laboració de tots els nois i les noies. I la pluja que ens va acompanyar a la platja va fer que encara recordéssim més aquell dia.

EXAMEN DE QUÍMICA ORGÀNICA DEL 24 DE FEBRER DE 1981

La memòria dels fets passats pot variar força segons quina sigui la persona que ho explica. Fa pocs dies rememoràvem els anys d'institut amb alumnes que celebraven els seus respectius cinquantens aniversaris. Un d'ells va recordar que el 24 de febrer de 1981 hi havia convocat un examen de química orgànica al curs tercer A i, ateses les circumstàncies que estaven passant a les corts de Madrid, els estudiants varen de-

La rua de Carnestoltes de l'any 1981 va aplegar alumnes de tots els centres educatius a la Plaça de l'Ajuntament. La foto de la sortida de l'institut mostra els entorns de l'edifici del Mercè Rodoreda, amb la Rambla sense acabar, la masia de cal Quico del Tres encara dempeus i el camp de futbol que s'utilitzava a l'hora de l'esbarjo.

manar que s'ajornés. Segons deia aquest noi, jo vaig dir que com que no havia passat res, no hi havia motiu per trasbalsar la normalitat i vàrem fer l'examen que, per cert, ell va suspendre. Una companya sostenia que vàrem decidir no fer l'examen i que ella es va sentir frustrada perquè havia estat estudiant fins ben tard la nit anterior i, quan la seva mare li va dir: "Hay un golpe de estado", ella li va dir que la deixés estudiar, que li interessava aprovar l'examen de l'endemà. Un tercer antic alumne recordava que, mentrestant, els delegats presentaven a les classes un manifest on exigien al colpistes "la immediata deposició de las armas" que va ser signat per tots i cada un dels i les alumnes del centre.

CARNESTOLTES

A tots els centres docents s'ha imposat la commemoració del Carnestoltes i la celebració d'una rua, amb la consegüent preparació de les disfresses, tasca en la qual s'esmercen força esforços dies abans de la celebració. Grups de joves i també de mestres preparen les comparses col·lectives amb dedicació suprema. En això no es diferencia un centre docent d'altres col·lectius on s'aplega força gent com el dels venedors dels mercats municipals, centres d'esplai o associacions de veïns.

Al nostre centre, i als altres de l'Hospitalet, es va viure una forta explosió d'aquestes celebracions al començament dels vuitanta. El febrer del 1981 es va organitzar una gran trobada d'escoles i instituts que varen confluïr, amb tothom més o menys disfressat, a la plaça de l'Ajuntament i que després acabà a Can Boixeres. Dies abans de la celebració, els nois i noies ja estaven preparant amb excitació aquelles disfresses, algunes força elaborades i, algun professor va treure hàbits i altres vestimentes per

acompanyar el seguici. Col·lectivament es va confegir un drac sota del qual s'hi aplegaven desenes d'alumnes. Va ser per a ells també una explosió d'alegria que es va anar repetint any rere any, alguns amb més participació que d'altres. Hi va haver anys en què va ser especialment colpidora la implicació de certs professors i professores, amb vestits força elaborats i llampants i una dedicació que va portar algun professor a pintar-se totalment de negre.

ELS VIATGES DE TERCER

No sé exactament perquè s'ha d'adjudicar a l'escola un munt d'activitats que molt bé podrien ser adjudicades a la família, al municipi o a les entitats de lleure. Un bon exemple són els viatges de fi de curs, especialment aquells viatges de tercer de BUP.

Val a dir per començar que, en general, els alumnes troben sempre interessant un petit viatge o una sortida d'un dia a fer alguna cosa. No em refereixo a la multitud de sortides que, durant força anys, es varen poder realitzar al cine —de vegades a veure una pel·lícula que, si no s'havia preparat prèviament a classe, resultava poc rendible— o a museus o altres llocs que podien aportar alguna cosa d'interès per als i les alumnes.

S'han programat molts viatges al llarg dels anys, algun dels quals han complert amb una tasca més enllà de la merament il·lustrativa i pedagògica. Per exemple, durant els primers anys 80 es va començar la programació d'una sortida d'un dia de tots els alumnes de primer curs amb l'únic objectiu que s'ho passessin bé, es coneguessin i aprofitessin un dia, en general a la muntanya, amb una petita activitat al lloc on s'anava o una visita a alguna instal·lació. Era l'inici del que anomenàvem sortida de tutoria. Va ser evident que la vida del centre es modificava en sentit positiu després d'una experiència col·lectiva d'aquest caire.

VIATGE A LA PROVENÇA

Va arribar el tercer curs de la primera promoció, doncs, i es va plantejar de fer el que ja era tradicional en d'altres centres, el viatge de final del batxillerat. Recordo que va ser força feixuc lligar tots els extrems d'hotels i visites, però al final va quedar organitzat el viatge a la Provença, amb visites a Nimes, Arle, Avinyó, Ais de Provença, Niça i Mònaco. Unes experiències en suggereixen unes altres i jo vaig aprofitar el que havia après en el viatge a Itàlia que l'any 74 vàrem fer amb els sisens de l'institut Infanta Isabel, i fins i tot vàrem anar a alguns dels mateixos hotels. Ja era alguna cosa més que una excursió d'un dia i representava una finestra més de llibertat, amb les nits fora de casa. Érem quatre professors i dues professores i 99 alumnes en dos autocars.

Les visites programades a esglésies, museus, i exposicions, dirigides pel professor d'història, ens omplien bona part de la jornada. Jo crec que no vàrem parar i vàrem

El centenar d'alumnes participants al viatge a la Provença, davant l'església de Sait Trophime, a Arle. Podem observar com estava d'ennegrida la magnífica portalada romànica que no va ser restaurada fins als anys 1990.

poder visitar, contemplar i rebre explicacions de tots els monuments que se'ns varen posar a tir. Malgrat que encara expliquen amb veu baixa i entre somriures de compllicitat les escapades i corredisses nocturnes, no varen ser ni de bon tros les disbauxes que es varen produir en altres viatges anys després. Tinc molt bon record de tots els viatges als quals he anat, encara que, de vegades, no s'hagués pogut dormir gaire, per les corredisses nocturnes o, sobretot, perquè els darrers viatge a Itàlia es feien de nit per reduir despeses i la tornada havia arribat a ser d'una tirada des de Venècia fins a l'institut.

ELS CLAUSTRES DEL PROFESSORAT

Cada professió té els seus moments i situacions que serien difícilment comprensibles per a persones no iniciades. I cada centre de treball és un món diferent a un altre món. Una d'aquestes situacions es produeix en les reunions del claustre de professors i professores i d'altres òrgans d'un centre educatiu.

Al llarg dels anys, tot i que s'ha anat produint una evolució en funció de com s'anava movent la societat i la comunitat educativa, hi ha uns trets comuns que perduren en tota reunió del professorat d'institut. Aplegar-se en un mateix lloc, de vegades en condicions precàries d'espai i temperatura (recordem aquells infernals claustres d'estiu, amb finestres obertes per, en principi, aconseguir que no fes tanta calor) ha representat al llarg dels anys una situació explosiva.

Als meus primers claustres a l'institut de la Verneda de Barcelona, la casta docent imperant, catedràtics i agregats, portava sempre la veu cantant i deixava poc espai als

interins que només hi teníem un paper residual, malgrat ser ja una part força important del professorat. Després varen venir uns anys on les lluites per aconseguir l'estabilitat en el lloc de treball dels PNN (professors no numeraris) va polaritzar força la vida dels centres i, per tant, també es trasladava al desenvolupament de les reunions per tal que els claustres es fessin ressò de les demandes d'una part del professorat, que no eren comparables a les dels professors "de carrera". Ben aviat es varen anar produint les incorporacions dels professors i professores que anaven aprovant les oposicions i la vida dels centres va prendre un altre caire.

L'evolució de les reunions de claustre dels primers anys del Mercè Rodoreda, va coincidir amb una època molt plena d'esdeveniments i amb un professorat relativament jove, que es trobava amb la necessitat de tirar endavant la feina però que també tenia molt interès a discutir, parlar, o almenys això és el que semblava atesa la durada, de vegades excessiva, de les reunions. A més dels claustres, les persones de la junta teníem contínues reunions amb els membres de l'associació de pares, que era molt activa.

Els claustres varen seguir el procés que s'anava marcant, de vegades incloent representants dels alumnes i, fins i tot, de l'associació de pares amb clara intenció de promoure'n la participació activa. En els primers anys 80 va començar a prendre força el consell escolar que, amb variacions en la seva composició i funcions, ha arribat als nostres dies i que és, en definitiva, òrgan màxim de direcció del centre, que aprova, per exemple, les sortides escolars i el pressupost del centre. També les reunions del consell escolar podien representar hores de discussió interminable, que ja començaven en les reunions prèvies per preparar les eleccions dels professors i professores que en serien membres, de vegades amb grups que es decantaven per alguna persona o que procuraven que algú amb qui no estaven d'acord no pogués formar-ne part.

A les sessions de claustre, més de cinquanta persones ens assèiem a les cadires disposades a la sala de professors, que vessava cap al passadís on es col·locaven aquells que suportaven malament la calor, posem per cas. Recordo reunions llarguíssimes seguint uns ordres del dia que amb prou feines s'acabaven però que produïen llargues deliberacions sobre tot el que passa en aquest món. Al llarg dels anys varen canviar algunes coses: la localització (la sala de professors va ser substituïda per la biblioteca), el professorat va anar variant, també la composició del claustre, on durant anys hi participaven pares i alumnes, però la litúrgia del fet ha anat pervivint. És evident la importància de la reunió de claustre per tractar els temes que interessaven al centre, però no sempre és aquesta assemblea la que regeix efectivament els dissenys del col·lectiu.

LA JUNTA D'AVUACIÓ

Hem viscut molts altres òrgans de participació i gestió. Les juntes directives també han anat utilitzant gran part del seu temps en procurar que tot rutlli. També els actuals equips docents i altres grups de professors i professores, com els mateixos semina-

El professorat de l'Institut Mercè Rodoreda, a les escales d'entrada que hi havia l'any 1992.

ris i departaments. Però així com el més important per a un professor és la distribució dels cursos i l'horari anual, per a l'alumnat, llevat de saber quins professors seran els que li tocaran i els companys que tindrà, el més important és el resultat de l'avaluació. Les reunions d'avaluació han sofert una evolució, fruit del temps, de les exigències educatives i les tecnologies disponibles. En principi era una trobada dels professors i professores d'un curs determinat per "cantar" les notes, alumne per alumne, que s'escriuien directament a les actes. Això tant pel que fa a les avaluacions trimestrals com per la final.

En un moment determinat i per permetre que es pogués esmenar alguna nota individual amb l'apreciació dels altres membres de la junta, un cop dites en veu alta, es reflexionava col·lectivament sobre la conveniència o no d'alguna de les possibles notes discordants abans de donar-les per definitives. Aquesta situació, que podia resoldre petits desajustos en favor d'algun alumne concret, va arribar a provocar enfrontaments entre grups i persones més o menys permissius del professorat, especialment en aquelles decisions que podien permetre o no que un o una alumne passés de curs o es presentés a la selectivitat. Més endavant, es va passar a una acció més col·legiada en favor de la junta d'avaluació a l'hora de determinar les notes finals.

A mitjans dels anys vuitanta, com recull el Reglament d'ordre intern del 1985, es va promoure l'assistència dels representants de l'alumnat a la sessió d'avaluació. Això permetia que hi hagués un cert diàleg que podia resoldre alguns problemes latents, especialment si venia precedit d'una reunió dels alumnes del curs, més o menys dirigida pel tutor o tutora del curs. Els alumnes no assistien a la part on es discutien les notes. També en aquelles sessions es podien produir tensions i desajustos, sigui perquè el professorat se sentís molest i no permetés l'expressió dels alumnes o perquè es fes servir l'audiència per resoldre qüestions personals.

EVOLUCIÓ DELS ENTORNS DEL CENTRE

La ubicació del nou edifici de l'institut era molt més pròxima als domicilis dels alumnes, sobretot dels que varen entrar a segon, que majoritàriament vivien al barri del Centre. Però encara era un lloc una mica marginal. D'una banda era per sota la via del carrilet i, per altra, el carrer Cobalt no estava obert a aquella altura.

A la banda del Passatge Milans, des del carrer Cobalt fins a la Carretera del Mig, hi havia una fila d'horts, que la gent havia anat construint aprofitant que els terrenys públics no eren utilitzats per ningú. La Rambla de la Marina era una llosa de formigó damunt el col·lector construït de feia poc, i encara s'havia de saltar la tanca que la separava del carrer Cobalt i els terrenys de més amunt on aviat s'hi va habilitar un camp de futbol. Es mantenia encara dempeus la masia d'en Quico del Tres, que va durar poc temps, i Can Garro, que va durar fins que al 2003 va ser enderrocada per acabar de fer que la Rambla Marina lligués definitivament el barri de Bellvitge amb el centre de la ciutat.

Un cop enderrocats Can Quico del Tres, es varen fer els vials de la rambla. A la part central, però, hi va quedar un espai erm, enfangat de vegades i ple de males herbes sovint. A meitat dels anys vuitanta es va convertir en dipòsit municipal de cotxes, on anaven a parar les andròmines que la gent deixava pel carrer i que l'Ajuntament retirava. Era un cau de brutícia i de rates. La part del darrera de l'institut era el cementiri dels autobusos urbans en desús. A la rambla i al carrer de Cobalt hi havia encara les torres d'electricitat. La banda del passatge Milans que tocava a l'institut era també un terreny sense urbanitzar, un munt de brutícia i un abocador incontrolat de runes. Un bon dia del curs 1987-88 vàrem sortir gairebé totes les persones de l'institut, alumnes i professors, i vàrem anar a l'Ajuntament a ensenyar-los unes pancartes molt explícites que deien "No volem més fang" i "Exigim un entorn digne". Vàrem presentar una instància i gairebé res més. Suposo que ja estava previst, però ben aviat es varen retirar els cotxes vells, es va sanejar la mitgera del carrer i començaren les obres de millora de l'entorn.

Un cop amb l'exterior més digne es va promoure una campanya per netejar l'interior de l'edifici. Atesa la precarietat del pressupost, ens vàrem encarregar entre tots, alumnes i professorat de pintar aules, passadissos i vestíbul. La feina va durar una setmana i, a part del gran rebombori que va suposar, va dinamitzar força la vida del centre.

EL SOTERRAMENT DEL CARRILET

El professorat tenia un neguit no sovint explicat relacionat amb el carrilet. Els nois i noies travessaven les vies per la rambla i, per molt que hi haguessin senyals quan passava un tren, ningú no en feia gaire cas. A més, a l'estiu del 1984, ja en plenes vacances escolars, un tren es va encastar a la primera casa de la Plaça Ntra. Sra. de Montserrat, sembla que a causa de la bretolada d'algú que havia posat pedres i fus-

tes a les vies. L'ensurt dels veïns va ser considerable malgrat que, per sort, el tren no va impactar amb cap de les columnes que sostenien l'edifici. No va ser fins al març del 1986 que es va soterrar definitivament el pas dels trens i la gent va poder tenir pas franc sense patir per si ve o no el tren.

FUMAR A CLASSE, MOLT HABITUAL

Un tema important de debat a les reunions del professorat era si es deixava o no fumar els alumnes de primer de BUP (14 anys) durant els exàmens. Faig referència a una situació extrema perquè era absolutament habitual que els professors fumés-sim a classe i que els alumnes més grans tinguessin permís o almenys l'exigissin de fumar per "tranquil·litzar-se" durant la realització d'algunes proves especials, com les que corresponien al final d'una avaluació. A part de l'ambient recarregat de les classes, el terra de les aules assenyalava si el professor en qüestió havia estat o no permissiu. No va ser fins el 1988 que no es va promulgar una llei que prohibia fumar en col·legis i hospitals encara que, val a dir, ja feia temps que s'havia anat creant la consciència i molts centres adoptaven mesures de prevenció del tabaquisme... dels alumnes. Els professors, però, vàrem seguir força temps fumant a la sala de professors. Després va venir tota una croada que ens ha portat a la situació actual.

CORREGIR EXÀMENS

Sovint es comenta la poca feina que tenen els mestres i les llargues vacances que arriben a tenir. Això només es pot considerar si es contemplen tan sols les hores d'estada al centre i d'atenció als alumnes. Abans d'entrar a classe hem hagut de passar força temps preparant el treball i no només organitzativament, cursos, assignatures, horaris, sinó funcionalment, triant quines activitats es portaran a terme a la propera hora, imprimint guions i problemes i estudiant què cal fer en cada curs segons la seva composició. Però el que, de vegades, s'enduu el màxim d'hores d'un docent, és la correcció de proves, exàmens, treballs i llibretes. Per pocs cursos que imparteixis, pot ser que hakis de carretejar un munt de paperassa amunt i avall, de l'escola a casa i a l'inrevés, per passar caps de setmana entretinguts.

L'HORT DE CAN SUMARRO

El repartiment de les assignatures i el cursos ha estat sempre una palestra on esgrimir els arguments més peregrins a l'hora d'adjudicar un curs o un altre a cada un dels integrants del departament. Junt amb la distribució horària, és un dels cavalls de batalla del començament de curs: de vegades els departaments ben avinguts s'ho distribueixen sense gaire dificultat, però d'altres vegades hi ha una sèrie massa llarga de raons individuals que es poden esgrimir que fan difícil una distribució equilibrada. M'abstindré de posar exemples.

Però les coses es compliquen quan s'han de transvasar hores d'un seminari a un altre o quan en el repartiment hi intervenen més de dos seminaris. En el cas d'un centre que, a més, imparteixi alhora ESO, batxillerat i cicles formatius, les friccions poden ser encara més grans. Llargues hores de discussió poden no portar a un acord final. A més, la suma de les demandes que habitualment fan els departaments i seminaris supera amb escreix les disponibilitats totals del centre. Aquesta situació s'ha anat agreujant al llarg dels anys amb una continuada distribució a la baixa del professorat assignat al centre.

Així doncs, el curs 1986-87 em va tocar donar Ciències Naturals de primer de BUP. No era la primera vegada que impartia aquesta assignatura, que va ser amb la que em vaig estrenar a l'institut el 1978. Aquest curs el recordo per una circumstància que em va resultar força interessant. Des del curs anterior l'Ajuntament preparava uns terrenys al voltant de la masia de can Sumarro i els cedia perquè hi féssim horts escolars. Era una mica lluny del centre i havíem de menjar-nos almenys l'hora del pati per poder anar-hi un parell de cops a la setmana. El seminari de Ciències comprava les llavors a una masia que hi havia a la Carretera del Mig, que era com una cooperativa dels pagesos de la ciutat.

Així, doncs, teníem excursions cap a l'hort on havíem plantat, entre d'altres hortalisses, faves, pèsols, alls i patates. Era un repte aconseguir que la feina es distribuís entre tothom i que cadascú tingués la seva feina. Hi havia aixades, rasclat i altres eines, però el curs era de 40 alumnes. La major dificultat era el reg: s'havia de regar prou perquè aguantés fins la propera visita, però no podíem inundar l'hort. Varen florir les faveres i pesoleres i tot va anar creixent. A hores d'ara, amb més de trenta escoles de la ciutat treballant l'hort com a activitat educativa, cada cop que veig com els nens i nenes d'avui treballen els seus horts, recordo la il·lusió amb què se'n varen endur cadascun d'ells un parell de tavelles de fava a casa.

ELS PARES EN L'EDUCACIÓ

L'acció tutorial ha estat sempre una eina imprescindible per al bon funcionament del centre. Les reunions d'inici de curs, amb tots els pares i mares, i, tot seguit, amb el tutor i el professorat de cada grup ajuden tant a informar directament els pares de tot el que es fa en el centre, com a detectar l'efecte en els pares de les decisions que pren el centre. L'assistència o no dels pares a aquestes trobades és un nivell de mesura del bon funcionament posterior del curs. Les posteriors trobades individualitzades pare o mare i tutor són imprescindibles. De vegades estaves parlant amb uns pares o amb un pare o una mare d'un fill o filla que tenia dificultats a seguir el curs, amb una colla llarga de suspensos i, mentre estaves parlant del que es podia fer per millorar-ne el rendiment, l'únic que repetia constantment era que "lo único que quiero es que mi hijo (o hija) vaya a la universidad". La feina del tutor no es resumeix a dir el que els pares volen sentir, sinó a oferir sortides a les dificultats de tota classe que troben els nois i noies. També aquest apartat sobre la feina que han portat i porten

a terme tutors i tutores en un centre de secundària donaria per unes descripcions força llargues, el mateix que passa amb la munió de tasques que s'encarreguen al professorat, des de les que són imprescindibles per a la bona marxa del centre, direccions, caps d'estudi, coordinadors pedagògics com aquelles més quotidianes: guàrdies, incloses les guàrdies de pati, preparació de festes i viatges, acollida d'alumnes i d'altres.

LA DINÀMICA D'UNA CLASSE

Els meus primers anys com a docent entrava a classe amb el meu llibre i papers, els alumnes estaven en general preparats per començar i de seguida podia explicar la lliçó que tocava o demanar els exercicis que havia proposat a la classe anterior. La pissarra era com l'escenari amb un actor principal que, de vegades, acollia els actors secundaris, els o les alumnes que eren cridats a fer algun problema davant dels altres. Cada vegada va ser més complicat aconseguir unes mínimes condicions per començar la classe i es va haver de buscar estratègies per poder avançar. Els primers anys del nou institut es mantenia un clima de treball a les aules força interessant i, a mesura que disposàvem de material, els laboratoris ens permetien cada cop més classes pràctiques. La dinàmica de la classe depèn, a més, de la personalitat del professor o professora, de la composició de l'alumnat i de la cura tutorial que s'ha tingut de la matèria que es treballa. L'augment de classes en què és important la manipulació de materials, com ara plàstica i tecnologia, ha fet possibles més estones on la posició física de l'alumne és més activa.

Quan es va posar en marxa la LOGSE (Llei Orgànica General del Sistema Educatiu), cap a meitat dels anys 90, la vida dels instituts va canviar força. No només entraven alumnes molt més joves, sinó que portaven una dinàmica de treball força controlable a primària i nosaltres la volíem canviar per una de menys moguda, amb una exigència de resultats més gran i amb un control de part del professorat diferent d'aquell a què estaven acostumats. Això va anar provocant un cert desencís en molts professors, que estaven acostumats als comportaments dels alumnes d'abans i que, de vegades, no s'acostumaven a no poder aconseguir disminuir la gresca a dins la classe. El fet de tenir dins un mateix recinte alumnes amb diferents capacitats, interessos i perspectives de futur, ha estat una rèmora que, a poc a poc, ha obligat el professorat a adaptar-se a aquesta diversitat.

L'estatus del professorat també ha evolucionat amb els anys i els esdeveniments polítics i socials. Al començament de l'institut hi havia els numeraris i els interins. Els successius concursos de trasllat van anar consolidant un equip força estable, amb l'arribada d'algun catedràtic. Després varen tenir lloc els primers concursos d'accés a càtedres i el consegüent moviment d'algunes persones que tenien aquesta categoria. D'entrada, sembla que no hi hagués diferència en la tasca entre uns i uns altres professors o professores, encara que hi havia un ordre quan calia triar assignatures i horaris i algú s'entretenia a reclamar els seus drets, com qui va dir, en entrar al

departament, tot assenyalant: "Hola, aquesta és la meua taula". Després varen venir les vagues per aconseguir millorar la carrera docent, a base d'incentius econòmics amb els sexennis i, finalment, els nous concursos d'accés a càtedra que varen suposar una millora de sou per a alguns de nosaltres, però també varen crear falses expectatives en alguns companys que no tenien prou punts per accedir-hi i que, a més, varen ser impugnats i la situació no es va resoldre fins passats més de deu anys. Molts professors i professores ens hem anat acollint als plans de jubilació i això ha permès la renovació gairebé total dels components dels claustres.

Finalment, la vida dels centres s'ha vist també afectada per la disminució de professorat assignat i això ha impedit portar a terme activitats que havien donat una empena a la cohesió del centre, com les aules d'acollida i l'atenció a la diversitat, a més de no afavorir la consolidació d'equips docents a causa de la gran quantitat de personal inestable.

ELS ALUMNES CECS: EN JAUME

He tingut dos alumnes cecs al llarg de tots aquests anys. El curs 1983-84 vaig tenir el primer alumne invident a classe de Física i Química de segon de BUP, en Jaume Andrés. Tenia força de voluntat i trobàvem maneres d'aprendre i avançar conjuntament, amb aquella màquina que li permetia escriure en braille. Va ser una experiència interessant per a mi i els altres professors i el noi va seguir estudiant. Un parell d'anys més tard d'haver-lo tingut a classe, el vaig veure per la Rambla de Barcelona i el vaig cridar pel seu nom. La meua sorpresa va ser que immediatament em va reconèixer per la veu. Una vintena d'anys més tard vaig tenir un altre alumne cec, l'Edu, de segon d'ESO i vaig poder constatar com havia canviat l'ajuda que rebien les persones cegues de part de l'ONCE. Disposava d'ordinador adaptat i impressora per a ell sol i tenia tots els llibres del curs impresos en braille. El meu contacte amb les persones de l'organització em va servir per veure que podien utilitzar una gran quantitat de recursos per a l'ensenyament de les ciències que jo desconeixia. Aquest cop, però, l'alumne va repetir segon.

LA FÍSICA I LA QUÍMICA

Sostinc que vaig tenir molta sort de poder estudiar. Al meu poble no era habitual que els nois de família "normal" estudiessin més enllà del comerç per manca de perspectiva i recursos i perquè calia anar a estudiar a fora. La promoció anterior a la meua es va estrenar amb 5 xicots que varen fer el batxillerat elemental, que arribava fins a quart i s'acabava al catorze anys i la nostra ja vàrem ser una vintena. I, en acabar quart, ens varen habilitar un racó on ens vàrem encabir cinc valents que vàrem estudiar cinquè, que ja corresponia al batxillerat superior, amb una certa ajuda dels mestres dels cursos anteriors. Cinquè i prou, que llavors ens vàrem haver d'espavilar, i jo vaig anar a viure a casa d'una tia a Barcelona per seguir els estudis, la història de molta gent després, però que llavors no s'estilava.

Vaig triar estudiar física sense saber ben bé on em ficava, però segur que no volia fer química. La física m'ha semblat sempre simple, no senzilla, sense ambigüitats, mentre que la química em semblava molt difícil, era incapaç d'aprendre'm tantes coses diferents que, segons com va són així o aixà. Això vol dir que no sabia per què em ficava en uns estudis que varen resultar força difícils. Però al final la física em va seduir i, a l'hora de transmetre'n els conceptes als alumnes m'ha agradat buscar instruments fàcils i mecanismes que els fossin plaents. Tot això ho vaig començar a aprendre fora de la carrera, per exemple, quan vaig fer classes de física a l'Escola de Mestres de l'Autònoma, a Sant Cugat i també, en la vida quotidiana al seminari, amb el contacte amb els companys.

Quan al segon curs a l'Infanta Isabel vaig començar a donar Física i Química, vaig descobrir que, a més dels laboratoris de Química, que els meus companys utilitzaven profusament, també n'hi havia de Física, que estaven pràcticament en desús, tot i contenir una quantitat molt important de material, tant per a fer experiments de càtedra, com per permetre que les alumnes (era un centre només per a noies) fessin pràctiques. No vaig perdre l'ocasió de portar-hi els diversos cursos tantes vegades com vaig poder.

Com a mostra de com cal preveure a quin públic va dirigida una determinada activitat, puc recordar que, ja des d'aquells anys i abans de començar la classe d'un dia determinat, posava damunt la taula del professor una olla tapada i, assegut a la cadira, cosa que no era gaire habitual en la meua manera de fer, demanava als alumnes (llavors eren les alumnes) què hi havia dins l'olla. El més natural era que es feien moltes suposicions i apareixien opinions diverses. Només al final els feia observar que, si volien saber què hi havia a dins, no s'hi valia a endevinar, sinó que s'havia d'anar fins a la taula, aixecar la tapadora i mirar-ho. Era una manera senzilla d'evidenciar la necessitat d'aplicar el mètode científic. Posteriorment vaig complicar una mica la presentació, començant per utilitzar una olla a pressió tancada. Al llarg dels anys, però, vaig abandonar aquesta experiència perquè no era tan fàcil aconseguir que la classe comencés a discutir ordenadament i que, per l'ímpetu d'alguns alumnes, l'olla i l'aigua que contenia no se n'hagués anat per terra.

No puc deixar d'esmentar que molts dels meus alumnes recorden alguna situació poc convencional que jo provocava a les classes de física com quan, per evidenciar alguna característica de l'atracció gravitatòria, no em costava gens d'enfilar-me a la taula del professor (i demanar sovint a algú que fes el mateix), per tal de deixar caure algun o diversos objectes i estudiar-ne el comportament. M'agradava introduir de vegades alguna d'aquestes activitats amb les quals no solament aconseguia fixar l'atenció de la classe en un aspecte concret sinó que introduïa a més un element de diversió, que no de lleure. Al cap dels anys he comprovat que molts dels que les varen viure recorden encara alguna d'aquelles "excentricitats". No puc negar que jo també m'ho passava bé fent-ho.

Com acostumen a dir molts professionals que han passat per la universitat per estudiar allò que els cal per a la feina que han de fer posteriorment, sembla que, formal-

ment, molt poc del que vaig aprendre al llarg de la carrera de Ciències Físiques em va servir directament per planificar un curs de BUP o COU, entrar a l'aula i fer classe de Física i Química.

L'adquisició de coneixement a través dels estudis es produeix de manera que un molt petit percentatge procedeix del procés normal: a classe, el repàs, la realització d'exercicis i el vuitanta per cent restant prové de contextos informals, lectures, reflexions, trobades, treball col·laboratiu, experiències i relacions diverses. Vaig tenir la sort d'entrar en contacte amb altres companys que formaven part de moviments de renovació pedagògica i participar en la programació de cursos i activitats conjuntes. Al llarg d'aquests anys he pogut treballar amb companys als diversos ICE (Institut de Ciències de l'Educació), al Seminari Permanent de Física i Química que organitzava el Col·legi de Llicenciats, amb experiències tant enriquidores com un curset d'una setmana a Tolosa sobre l'ensenyament de la Física i la Química. Amb alts i baixos, he aprofitat les ocasions que s'han anat produint per poder aportar nous materials i enfocaments a la feina d'ensenyar.

Una branca del coneixement lligada a la Física és l'Astronomia i, per la meva formació universitària, és un tema que m'interessava traslladar a l'alumnat. Al llarg dels anys hi ha hagut prou ocasions de tractar temes astronòmics, com, per exemple, quan existien les EATP (Ensenyaments Artístics, Tècnics i Professionals) que, amb dues hores setmanals permetien estudiar allò que s'escapava de la rutina i amb un contingut pràctic. El setembre del 1984 vaig presentar el treball que havíem fet el curs anterior amb els alumnes de segon, al Seminari permanent de l'ICE de l'UPC, que estudiava, sobre fotocòpies i dibuixos, les alineacions de les pedres al jaciment megalític de Stonehenge. Com a compensació vàrem rebre un telescopi, amb el qual hem pogut estudiar tant les taques solars com els planetes, els eclipsis que han anat passant i també, amb més dedicació que encert, els cometes com el Halley (1986), el Hyakutake (1996) i el Hale-Bop (1997), ja que no foren cossos gaire visibles ni l'institut un lloc amb el cel gaire fosc. Alguns alumnes recorden encara amb il·lusió quan aconseguien veure els anells de Saturn o les taques de Júpiter o el seguiment de l'evolució de les taques del Sol.

INTERCANVIS

Tot i no ser de cap departament d'idiomes, he pogut participar activament en diversos intercanvis d'alumnes de francès, un parell de vegades a Bellegarde sur Valserine, prop de la frontera amb Suïssa, i d'altres més a prop, a Carcassonne i a Nimes i he pogut comprovar com es mantenen els contactes amb els alumnes corresponents, alguns dels quals han durat anys. Hi ha hagut altres intercanvis amb Itàlia i Anglaterra sobretot, que també varen ser de força profit per a l'alumnat, tant pel que fa al coneixement d'altres maneres de fer i la pràctica de la convivència com de l'aprenentatge d'idiomes, és a dir, l'anglès... tot i que sempre m'ha fet una certa angúnia veure com els nostres alumnes, siguin catalanoparlants o castellanoparlants, s'entenen amb els companys italians parlant en anglès.

EL CICLE DE MEDI AMBIENT

L'any 1990 va arribar la proposta que l'institut acollís un mòdul professional de medi ambient. Era un canvi radical de mètodes de treball, d'alumnat, tant per l'edat com per la metodologia de les classes, les pràctiques en les empreses i la perspectiva futura de treball. D'entrada, però, els problemes que se'ns presentaven eren d'un caire ben diferent.

Érem professors d'institut, amb unes feines específiques ben diferenciades, d'uns seminaris concrets i unes assignatures pròpies, en general ben definides. Pel que pertocava al Departament de Física i Química, les expectatives de classes de medi ambient eren escasses i es podien limitar a alguna cosa relacionada amb la qualitat de l'aire i el soroll i les vibracions. Tot i amb això, ens vàrem apuntar als cursos que se'ns varen preparar, que representaven tot l'ampli ventall de les assignatures que s'haurien d'impartir en el futur, impartides pels professors que feien aquestes assignatures a les escoles tècniques universitàries i altres professionals del sector.

Va ser una mica una transposició a secundària dels estudis que fins aleshores s'havien fet a d'altres nivells, especialment a les escoles tècniques.

Era tot un munt nou de coneixements teòrics, pràctics i legislació aplicable. Hi havia força bona disposició de part dels estaments que ens oferien el curs per solucionar els nostres dubtes i oferir-nos informació addicional. Les visites programades a centres de tractament varen ser altament alligonadores.

I va arribar el mes de setembre, amb la distribució del crèdits (ja no eren assignatures) entre els seminaris. La sorpresa dels de Física i Química va ser que no es tractava de fer una petita assignatura d'un parell d'hores a la setmana cadascú, sinó que teníem el gros del mòdul per repartir-nos entre nosaltres. El que havia semblat que seria una col·laboració amb el seminari de ciències naturals, es convertia en l'assumpció de la responsabilitat d'engegar un ensenyament nou, amb uns continguts totalment diferents als que havíem fet fins aleshores i unes metodologies molt més pràctiques. Ens mancaven coneixements, experiència, material i espai vital per fer-ho. O almenys m'ho semblava a mi.

Però ens havíem de repartir el treball i ho havíem de fer de pressa, que el curs ja començava, els alumnes ja s'havien matriculat i s'havia de quadrar l'horari general del centre. Em va correspondre encarregar-me de dos temes força diferents: el tractament de les aigües residuals i la contaminació de l'aire.

No cal dir que, com els meus companys als quals els van correspondre altres assignatures, vaig haver de recopilar llibres i apunts i recórrer a la bibliografia que ens havia proporcionat el curset preparatori. Tot i amb això, amb prou feines sabia de què anava cada crèdit i com ho faria per anar a buscar informació de tot el que havia de transmetre als alumnes.

La primera promoció del Mòdul Professional (que després va ser el Cicle Formatiu de Química Ambiental) va fer les pràctiques al Laboratori Municipal de Barcelona, al carrer de Wellington.

Els començaments foren força feixucs. Fer una hora de classe comportava innumbrables hores de preparació. Els textos de què disposàvem eren inadequats per al nivell del nostre alumnat i havíem d'adaptar el que s'explicava als cursos d'enginyeria a la realitat d'una persona que buscava una formació professional. No podíem tampoc fer classes com al batxillerat, per manca de coneixement dels nois i noies i perquè els objectius eren ben diferents.

L'ensenyament tenia (i té, que fins a aquest curs encara s'imparteix) un fort contingut pràctic, i els nostres laboratoris eren força migrats malgrat l'arribada de gran quantitat d'aparells i material. Semblava que vivíem en l'abundor, que érem rics, comparat amb les dotacions que tradicionalment rebien els altres departaments. No hi havia costum de considerar les necessitats d'una formació professional eminentment pràctica i això es va anar perpetuant al llarg dels cursos; l'assignació que el Departament d'Ensenyament atorgava al centre pel que feia als conceptes relacionats amb el mòdul professional, arribava molt minvada al seminari, que era tractat amb el mateix barem que els altres departaments. No va ser fins a començaments del segle XXI que es varen dedicar unes partides pressupostàries específiques que varen permetre dotar millor els laboratoris, ja que anaven destinades directament a aquesta finalitat. Amb el temps, aquell Mòdul Professional de Medi Ambient es transformà en un Cicle Formatiu de Grau Superior de Química Ambiental.

L'entorn que vàrem trobar en aquest món dels mòduls professionals i, especialment, en el món del tractament d'aigües i laboratoris d'anàlisi, ens va alleugerir la feina, des del Laboratori Municipal de Barcelona i, després, el de l'Hospitalet, fins a l'Agència Catalana de l'Aigua, el Laboratori de Residus de Catalunya, les depuradores de l'entorn: Gavà-Viladecans, Sant Feliu de Llobregat, Montcada, el Besòs i el Prat.

Entre les competències que s'adquireixen en el Cicle de Química Ambiental hi ha la determinació de la qualitat de les aigües, tant residuals com de superfície. Un grup d'alumnes pren mostres a la llera del riu Besòs.

Són llocs on els alumnes i les alumnes del Cicle de Química Ambiental varen poder fer pràctiques i visitar-ne les instal·lacions. Ara bé, la col·laboració va ser especialment profitosa amb Aigües de Barcelona, que va arribar a tenir una dotzena d'alumnes en pràctiques durant l'any i, a més, alguns d'ells s'hi varen quedar com a treballadors fixos.

Les sortides que vàrem programar durant aquells anys permetien els alumnes estar en contacte amb bona part de les empreses que treballaven en el temes del medi ambient: depuradores urbanes, abocadors de runes, tractament de residus. Com a sortida destacada hi ha l'excursió al curs mitjà del riu Llobregat, Castellgalí, Manresa, Súria, Cardona, Berga, Balsareny, Sallent i Sant Vicenç de Castellet, a la qual, des del curs 1992-93, ens va guiar el tècnic d'Aigües de Barcelona a Sant Joan Despí. Ens va portar a una desena de punts de presa de mostres dels quals es tenien dades des de feia quaranta anys, vàrem duplicar les mesures i les vàrem comparar amb les oficials. Any rere any, el tercer dimarts de novembre es realitzava aquesta excursió que durava dotze hores i que representava un coneixement de la feina futura i una experiència sobre el territori que els alumnes varen saber valorar. Tota una altra cosa foren els viatges amb els alumnes del Cicle a les fires ambientals de Saragossa i Bilbao, molt productius pel que fa a contactes amb professionals i nous productes, però que també eren molt cansats.

També recordo les sortides des del centre fins al carrer, a recollir l'aigua del col·lector que passa per la Rambla de la Marina, per poder fer la pràctica de depuració físico-química o alimentar les depuradores biològiques experimentals que teníem al laboratori. Amb les bates, un pic per obrir la tapa de la claveguera, una bomba, un colador,

un embut i un dipòsit de 25 litres, cada any hem anat sortint per aconseguir aquesta primera matèria imprescindible per a la nostra feina: l'aigua residual urbana.

LA NIT CLARA

Les visites en què hem fet d'acompanyants durant aquests anys, a més de servir d'informació i experiència als alumnes, m'han posat en contacte amb realitats difícilment abastables d'altra manera. Amb el Cicle Formatiu he pogut entrar a la sala de control de la central nuclear d'Ascó, cosa absolutament impensable a hores d'ara a causa de les actuals mesures excepcionals de seguretat, als llocs de comandament d'incineradores i depuradores, abocadors i plantes de tractament de residus i altres llocs tan exòtics i agradables com clavegueres i dipòsits de retenció d'aigua. Durant uns cursos es varen programar unes activitats, evidentment fora de les hores normals de classe, que permeteren als alumnes visitar alguns llocs on es treballava de nit. Recordo haver acompanyat grups de classe que visitàvem els llocs de comandament del Port de Barcelona, algun forn de pa mentre s'elaboraven els productes, la caserna del carrer de Mallorca dels Bombers de Barcelona, casernes de la Guàrdia Urbana i la sala de festes El Molino, al Paral·lel.

JORNADES CIENTÍFIQUES: ELS TREBALLS DE RECERCA I PREMI CIUTAT DE L'H D'HUMANITATS

Amb la implantació de la LOGSE es va començar l'elaboració i presentació dels treballs de recerca. Ja feia anys que el crèdit final del Cicle Formatiu consistia en una recerca pràctica que englobés tot el que s'havia après durant l'any. El curs 1999-2000 varen començar els treballs de recerca del batxillerat. Això va comportar una nova manera de treballar per als alumnes que havien de triar el tema a finals de primer i presentar-lo a meitat del segon trimestre del curs següent. L'obligació de fer un treball acabat i, a més, presentar-lo públicament, va representar, i representa encara, un element important de cara a la formació dels nois i noies de batxillerat. Posteriorment es va estendre als alumnes de quart d'ESO, amb uns resultats, crec jo, una mica més discutibles, no tant per la validesa o no del treball, sinó perquè les expectatives són força diferents. Tot i amb això, s'han anat elaborant treballs força interessants, la qual cosa he pogut comprovar aquests darrers cursos en seguir de prop les Jornades Científiques i Tècniques que, organitzades per la Regidoria d'Educació, permeten presentar públicament la feina feta per alumnes de tots els centres educatius de la ciutat.

El curs 1999-2000, l'Ajuntament va decidir atorgar a l'Institut Mercè Rodoreda el Premi d'Humanitats per haver engegat, deu anys enrere, el Cicle Formatiu de Química Ambiental. A partir d'aquí, se'm va proposar de participar en el Consell de Sostenibilitat que s'anava a constituir i també en un grup de treball que es va consolidar amb el nom de Grup de Treball de Medi Ambient i Sostenibilitat (Gt. MAiS), on s'aplegaven professors, ambientòlogues i algun membre de les AMPA. El recorregut d'aquest grup,

que va començar depenent d'Educació i va acabar a l'Àrea de Medi Ambient, va des dels primers treballs sobre mobilitat escolar, que cristal·litzaren en els dos projectes ciutadans de Camí Escolar Segur (Collblanc-La Torrassa i Pubilla Casas-La Florida-Can Serra), fins a l'Agenda 21 escolar, que aplega més d'una vintena d'escoles de la ciutat, tot passant per l'elaboració del Dossier de Residus.

EPÍLEG

Hi ha moltes altres activitats de la vida d'un centre docent que deixo sense comentar amb extensió, com les festes de l'escola i a l'escola: la castanyada, el darrer dia abans de Nadal, amb el partit de futbol entre professors i alumnes, amb l'inefable premi d'un pernil que servia per fer el vermut posterior, els concursos literaris de Sant Jordi, i la festa de final de curs que, en un principi es concretava en un ball nocturn, fins que, per la despesa d'energies que representava la organització i el manteniment d'un cert ordre, es va treure de l'institut i se'n va fer només una al Centre Catòlic, per acabar amb les coreografies que susciten l'entusiasme de molts.

Un institut és un centre on conviuen moltes persones i, a mesura que passen els cursos, aquelles amb les quals et relaciones van variant, de manera que, a la llarga, acabes coneixent molts alumnes, molts professors i molta altra gent. M'agrada especialment trobar alumnes d'abans quan em reconeixen i els reconec, però em traspasa una mica el procés d'identificar-los, d'ubicar-los en el temps i en el curs. És molt grat si al final recordem conjuntament aquells temps amb nitidesa. I em sorprèn com apareixen tants records oblidats que et situen les persones en el mapa. De vegades, però, experimento una certa angoixa en no aconseguir recordar aquelles circumstàncies que els varen colpir força i, per això, ells recorden amb molta claredat. També entre el professorat es dona sovint la sensació de pertinença a un col·lectiu, a més d'establir un conjunt de relacions més o menys estables i més o menys cordials amb la resta de companys i companyes. Tinc molt bon record d'una munió d'antics companys, també d'aquest institut amb els quals he compartit molts moments especials al llarg de vint-i-vuit anys. En les comptades ocasions en què casualment coincidim, la cordialitat dels temps passats ens acompanya, en general.

Pel que fa als que han quedat al centre, tinc moltes més ocasions per tractar-los atès que encara podem treballar conjuntament en alguna activitat, especialment relacionada amb el medi ambient, ja que, després d'haver-me jubilat de l'institut el juny del 2006, aquell mateix estiu vaig assumir la coordinació de les activitats de l'**A21e** en nom d'*El Casalet, Moviment d'Ensenyants*. Això m'ha permès des d'aleshores conèixer l'ambient i el treball de moltes escoles i oferir, treballant conjuntament amb la tècnica de Medi Ambient de l'Ajuntament entre altres persones, assessorament i recursos que provenen de molts diversos orígens. Hem participat en la consecució del camí que ens porta al riu Llobregat des del municipi i hem promogut la realització d'activitats educatives i de conservació a la llera del riu, que han cristal·litzat en un projecte ciutadà d'apadrinament. Des que les escoles de l'Hospitalet pertanyen a la Xarxa

d'Escoles per a la Sostenibilitat (XESC), el treball coordinat amb el CRP ha fet augmentar les possibilitats de portar conjuntament a terme projectes interessants, com ha estat l'expansió de la xarxa d'horts escolars.

La coordinació de les activitats ambientals de les escoles m'ha permès d'entrar en contacte amb projectes força interessants i un munt de professors i professores i mestres engrescats en la seva tasca amb els quals val la pena de seguir col·laborant. També he pogut constatar el que ja havia viscut al meu centre: de vegades, el dinamisme en algun aspecte d'una escola o institut depèn d'una sola persona o d'un grup força reduït, de manera que sovint, si per algun motiu, com ara el trasllat de centre, l'encarregat d'alguna activitat desapareix, l'activitat no troba qui la porti a terme, com ha succeït amb algun hort força engegat que, en traslladar-se la persona que el portava, ha desaparegut del tot. L'única solució és que les activitats siguin assumides per l'escola en el seu pla educatiu de centre. He comprovat com això ha passat en diversos centres d'aquells amb els quals he entrat en contacte i on és laboriós trobar algun mestre o professor que continuï alguna tasca de vegades força arrelada.

Agraeixo al Centre d'Estudis l'obligació que m'ha fet contreure d'escriure aquestes ratlles.